CZU 343.226
https://doi.org/10.52507/2345-1106.2025-2.03

ANALIZA REGLEMENTĂRILOR JURIDICE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE PRIVIND INFRACȚIUNEA DE CONSTRÂNGERE DE A FACE DECLARAȚII

CUCIURCĂ Angela,
doctor în drept, conferențiar universitar
Universitatea de Studii Europene din Moldova
E-mail: angelacuciurca3@gmail.com
https://orcid.org/0009-0005-5202-9467

REZUMAT

Subiectul abordat este unul foarte actual, deoarece constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, cu scop de a obține declarații reprezintă fenomenul care alarmează întreaga societate. Obținerea declarațiilor prin constrângere, amenințare sau prin alte acte ilegale atentează la valori sociale și relații sociale foarte importante, care țin de înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, precum și la libertatea psihică/morală a persoanei.

Importanța studiului constă în realizarea unei cercetări și analize complexe a aspectelor privind analiza reglementărilor juridice naționale și internaționale privind infracțiunea constrângerea de a face declarații.

Cele invocate au determinat necesitatea întreprinderii studiului dat, ce se impune ca actualitate și importanță.

Cuvinte-cheie: constrângere de a face declarații, circumstanțe agravante, maltratare fizică sau psihică, efect vădit intimidant, acte de violență, manevre sau tertipuri, tratament inuman.

ANALYSIS OF NATIONAL AND INTERNATIONAL LEGAL REGULATIONS ON THE CRIME OF COERCION TO MAKE STATEMENTS

CUCIURCĂ Angela,
PhD in Law, Associate Professor
University of European Studies of Moldova
E-mail: angelacuciurca3@gmail.com
https://orcid.org/0009-0005-5202-9467

SUMMARY

The subject addressed is a very current one, because the coercion of a person, by threat or other illegal acts, with the aim of obtaining statements represents the phenomenon that alarms the entire society. Obtaining statements by coercion, threat or other illegal acts attacks very important social values and social relations, which are related to the administration of justice, in terms of not admitting the coercion of persons participating in the criminal process to commit actions that do not correspond to their will, as well as the psychological/moral freedom of the person.

The importance of the study consists in carrying out a comprehensive research and analysis of the aspects regarding the analysis of national and international legal regulations regarding the crime of coercion to make statements.

The aforementioned determined the need to undertake this study, which is of current relevance and importance.

Key words: coercion to make statements, aggravating circumstances, physical or psychological mistreatment, obvious intimidating effect, acts of violence, maneuvers or tricks, inhuman treatment.

Introducere. Obținerea declarațiilor prin constrângere, amenințare sau prin alte acte ilegale atentează la valori sociale și relații sociale foarte importante, care țin de înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, precum și la libertatea psihică/morală a persoanei. Faptul în cauză determină necesitatea elaborării și promovării unor politici penale armonizate la nivel național în scopul contracarării fenomenului infracțional extrem de nociv pentru procesul efectuării unei justiții bazate pe principiile legalității și echității. Legiuitorul a interzis obținerea declarațiilor prin constrângere sub imperiul aplicării pedepsei penale prevăzute la art. 309 CP RM „*Constrângerea de a face declarații"*, ceea ce înseamnă că trebuie adoptat vectorul „toleranță zero" față de aceste fapte infracționale, cu întreprinderea unor măsuri conjugate și energice în vederea contracarării lor, inclusiv pe cale juridico-penală.

Materiale și metode. În studiul efectuat cercetarea materializată a fost realizată prin aplicarea metodei construcției abstracte, a interpretării logice a normelor de drept, metoda analitică, precum și metoda comparării.

Procesul de realizare a studiului a inclus examinarea prevederilor legale existente, materiale pe această temă și anume: - legislația națională și internațională care reglementează infracțiunea de constrângere de a face declarații; - jurisprudența relevantă la nivel național și internațional.

Rezultate și discuții. Analizând cadrul legal privind infracțiunea de constrângere de a face declarații, în special totalitatea actelor normative în vigoare care reglementează această infracțiune, relatăm că până la modificarea CP RM prin Legea nr. 252 din 08.11.2012 [21], infracțiunea de constrângere de a face declarații era încriminată într-o variantă - tip și într-o variantă agravantă: în varianta - tip, fapta în cauză era incriminată la alin.(1) art.309 CP RM, constând în constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații la interogatoriu; constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului, interpretului de a face o traducere sau o interpretare incorectă de către cel care efectuează urmărirea penală. Iar ca circumstanțe agravante, la alin. (2) art. 309 CP erau prevăzute cazurile în care acțiunile ilegale erau însoțite de: aplicarea violenței; tratamente crude, inumane sau degradante; încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției [22, p. 235].

Menționăm că ulterior, prin *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, nr. 252 din 08.11.2012, publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 263-269 din 21.12.2012, art. 855, s-au operat modificări esențiale ale normei penale ce incriminează acțiunile de constrângere de a face declarații și circumstanțele care în redacția veche a CP erau prevăzute în calitate de „agravante", acum constituind o condiție impusă de respectiva normă penală, și anume acțiunile nominalizate sunt considerate ca infracțiune de constrângere de a face declarații „(...) dacă aceste acțiuni nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant." Considerăm că respectivele modificări ale art. 309 CP RM au fost impuse de necesitatea calificării corecte și delimitării infracțiunii analizate de infracțiunea prevăzută la art. 1661 – *Tortură, tratament inuman sau degradant*.

Actual infracțiunea de constrângere de a face declarații este stipulată la art.309 CP RM [4], întitulat „Constrângerea de a face declarații" din Capitolul XIV- „Infracțiuni contra justiției". Conform dispoziției articolului dat, constrângerea de a face declarații reprezintă constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, constrângerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă, de către persoana care constată infracțiunea, ofițerul de urmărire penală, procuror sau de către judecător, dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant [24, p. 95].

Infracțiunea prevăzută la art.309 CP RM, după cum

s-a menționat, face parte din categoria infracțiunilor contra justiției. Rațiunea incriminării infracțiunilor contra justiției rezidă în necesitatea de a ocroti, prin mijloace de drept penal, activitatea de înfăptuire a justiției. Justiția – ca ideal și ca valoare socială – trebuie să fie direcționată cu prioritate spre apărarea intereselor generale ale societății, ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor. De aceea, atentatele infracționale care împiedică înfăptuirea justiției periclitează nu numai activitatea organelor judiciare, dar și valori sociale protejate de normativitatea penală [23, p. 218].

Justificarea incriminării faptei de constrângere de a face declarații se datorează și prevederilor CPP RM, unde sunt stipulate anumite prevederi legale ce se referă tangențial la infracțiunea analizată. Astfel, în alin. (3) art. 1 CPP RM se prevede: „Organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sunt obligate să activeze în așa mod încât nicio persoană să nu fie supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constrângere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale.” În acord cu alin. (2) al art. 10 CPP al RM, aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrângere față de o persoană se admite numai în cazurile și în modul strict prevăzute de Codul de procedură penală. De asemenea: art. 11 alin. (9) prevede că „în timpul desfășurării procesului penal nimeni nu poate fi maltratat fizic sau psihic și sunt interzise orice acțiuni și metode care creează pericol pentru viața și sănătatea omului;” pct. 1) alin. (1) art. 94 al CPP al RM: „în procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute prin aplicarea violenței, amenințărilor sau a altor mijloace de constrângere, prin violarea drepturilor și libertăților persoanei;” art. 103 alin. (3): „bănuitul, învinuitul sau inculpatul nu poate fi forțat să mărturisească împotriva sa sau împotriva rudelor sale apropiate ori să-și recunoască vinovăția” [5].

Fiind una dintre cele trei puteri în stat, justiția se înfăptuiește în scopul apărării și realizării drepturilor și libertăților omului. Drepturile omului sunt, de obicei, înțelese ca „drepturi inalienabile fundamentale la care o persoană are în mod inerent dreptul, pur și simplu pentru faptul că el sau ea este o ființă umană.” Astfel, drepturile omului sunt considerate ca fiind universale (se aplică peste tot) și egalitare (aceleași pentru toți). Aceste drepturi pot exista ca drepturi naturale sau ca drepturi legale, atât în legislația națională, cât și în cea internațională. Ascensiunea în materia drepturilor omului, în sensul respectării acestora, a fost reflectată în Carta Națiunilor Unite la art. 55, lit. c), care statuează expres că „în scopul de a crea condițiile de stabilitate și bunăstare necesare unor relații pașnice și prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a dispune de ele însele, Națiunile Unite vor promova respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie” [2].

Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte [3].

Sub aspect comparat analizăm și prevederile din Noul CP al *României* [6] ce reglementează infracțiunea de constrângere de a face declarații la art. 272 CP român Influențarea declarațiilor, „alin. (1): încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o infracţiune, se aplică regulile privind concursul de infracţiuni; alin. (2) stipulează că nu constituie infracţiune înţelegerea patrimonială dintre infractor şi persoana vătămată, intervenită în cazul infracţiunilor pentru care acţiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea.”

Specificăm că, în legislația penală română, ca și în cea națională, infracțiunea de constrângere de a face declarații este o infracțiune nouă, existând încă o lipsă de materiale științifice care să abordeze exclusiv acest subiect. Actualmente, în CP român **(**Legea nr. 286 din 17.07.2009**)**, acțiunile de constrângere cu scopul de a obține declarații sunt incriminate în art. 272 *Influențarea declarațiilor*, o incriminare nouă ce pornește de la reglementarea infracțiunii de încercare de determinare a mărturiei mincinoase, stipulate în CP al României din anul 1969 [6]. Reglementărilor din CP al României le vom acorda o atenție specială din motivul deosebirilor evidente dintre acestea și reglementările legislațiilor penale ale altor țări europene. În primul rând, vom aborda subiectul infracțiunii prevăzute la art. 272 CP Român [6], și anume subiectul pasiv, care este unul general, specificat expres de către legiuitor, prin formularea „indiferent de calitatea acesteia”, neavând, așadar, relevanță dacă persoana respectivă este martor, expert, interpret sau persoană vătămată, sau orice altă persoană. Alegând să incrimineze această faptă în modalitatea atât de generală în care poate fi săvârșită de orice persoană, asupra oricărei persoane, legiuitorul a vrut să acopere fiecare situație ce ar putea apărea în practică și să evite interpretările care, inevitabil, ar fi apărut dacă textul avea o formulare de tipul unei enumerări a persoanelor care pot să săvârșească infracțiunea și a persoanelor asupra cărora se poate săvârși aceasta. S-a evitat, astfel, riscul unei interpretări cu rea-credință, care să scoată din sfera de incidență a textului incriminator anumite persoane.

Din enumerarea pe care legiuitorul o face în dispoziția normei prevăzute la art. 272 CP Român înțelegem că elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea de a încerca să determine sau de a determina o persoană: „să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să-și retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase, să nu prezinte probe, de unde obținem caracterul alternativ al normei, și

nu se va reține un concurs de infracțiuni dacă fapta e săvârșită prin mai multe modalități dintre cele enumerate de legiuitor." Pe lângă elementul material al infracțiunii, incriminarea de la art. 272 CP Român prevede și două cerințe speciale pentru a putea fi constatată săvârșirea acestei infracțiuni, și anume: ca acțiunea de încercare de a determina sau de determinare să aibă loc prin: corupere, constrângere sau altă „faptă cu efect vădit intimidant"; ca aceste acțiuni să aibă loc asupra unei persoane sau asupra unui membru de familie a acesteia [6].

Cu privire la prima cerință specială, remarcăm opțiunea legiuitorului de a considera îndeplinită această cerință specială numai în cazul în care fapta (dacă nu este nici una de corupere și nici una de constrângere) are un caracter vădit intimidant. S-a dorit, așadar, evitarea situațiilor în care o persoană ar putea reclama o acțiune de intimidare, deși aceasta nu ar atinge gradul de intensitate pentru a justifica o intervenție a legii penale. Totodată, s-a lăsat organelor judiciare posibilitatea de a aprecia, în fiecare caz, dacă o anumită acțiune, reclamată a fi dus la darea de declarații mincinoase etc., a avut o intensitate suficient de mare pentru persoana respectivă, astfel încât aceasta să simtă că nu are de ales.

Infracțiunea prevăzută de art. 272 CP Român nu are forme agravate sau atenuate stipulate de legiuitor, acesta făcând doar mențiunea că, în cazul în care una dintre modalitățile de comitere – corupere sau actul de intimidare – ar constitui prin ea însăși o infracțiune, se vor aplica regulile de la concursul de infracțiuni. Această reglementare din alin. (2) are menirea de a permite și a stimula rezolvarea pe cale amiabilă a situațiilor mai puțin grave (considerate ca atare și de legiuitor, din moment ce permite împăcarea părților sau urmărirea lor doar la plângere prealabilă), care ar încărca inutil rolul instanțelor și în cazul cărora o înțelegere patrimonială este acceptabilă și permisă de lege, considerându-se că aplicarea legii penale nu are intâietate asupra celor decise de partea vătămată, așadar pericolul social este minim și interesul societății în aplicarea unei pedepse de asemenea. Această cauză justificativă specială se va putea însă aplica doar în cazul în care se ajunge la o înțelegere propriu-zisă, adică la una benevolă, nicidecum în cazul în care partea vătămată a fost constrânsă (în orice mod) să accepte „înțelegerea" patrimonială. Mai mult, acordul persoanei vătămate trebuie să fie unul dat în cunoștință de cauză, liber și care să conțină expres faptul că partea vătămată înțelege că, procedând astfel, renunță la acțiunea penală împotriva făptuitorului. Considerăm că regelemntarea dată de norma penală română este una foarte eficientă, care acționează ca un întreg, astfel evitând problemele de calificare. Astfel, în urma analizei normei penale române ce incriminează influențarea declarațiilor, am dedus oportunitatea modificării normei de la art. 309 CP al RM „Constrângerea de a face declarații", formulând-o în versiunea prezentată anterior în lucrare [25, p. 370].

Codul penal al *Franței* [7], prevede în capitolul IV Despre atingerile aduse înfăptuirii justiției prevede la art. 434-15: „Folosirea de promisiuni, oferte, cadouri, presiuni, amenințări, acte de violență, manevre sau tertipuri în cadrul unei proceduri sau în vederea unei cereri sau apărări în justiție pentru a determina o altă persoană fie să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare mincinoasă, fie să se abțină să facă sau să dea o depoziție, o declarație sau o atestare, se pedepsește cu 3 ani închisoare şi cu amenda de 45.000 euro, chiar dacă mituirea nu este urmată de efect." Codul penal francez prevede doar o componență de infracțiune care apără participanții la procedurile penale de atacuri atât din partea funcționarilor publici care reprezintă corpul de cercetare, cât și din partea unui subiect comun. În plus, este prevăzută utilizarea nu doar a violenței, ci și a vicleșugurilor, a șiretlicurilor, a promisiunilor, a ofertelor și a luării de mită, care este supusă pedepsei. Sancțiunea art. 434-15 este alternativă și constituie închisoare pentru o perioadă de 3 ani sau o amendă de 45.000 euro.

În Codul penal al *Poloniei* [8], infracțiunea de constrângere de a face declarații este prevăzută în capitolul XXX Infracțiuni contra sistemului justiției la art. 246, care stipulează că funcționarul public sau persoana care acționează în baza ordinelor lui în scopul de a obține mărturii specifice, explicații, informații sau declarații folosind violența, amenințarea sau care abuzează în alt mod, fizic sau psihic, o altă persoane este sancționat cu pedeapsa privării de libertate de la 1 an la 10 ani. O reglementare similară conține Codul penal al *Regatului Suediei* [9].

Codul penal al *Belgiei* [10], în capitolul V. „Abuzul de autoritate", stipulează la art. 257 norma conform căreia dacă un funcționar sau ofițer public, un administrator, agent sau prepus al guvernului sau al poliției, un executor de mandate de justiție sau de sentințe, un comandant-șef sau aflat în subordinea forței publice, fără un motiv legitim, a făcut uz sau a dispus utilizarea violenței față de persoane, în exercitarea sau cu prilejul exercitării funcțiilor sale, se pedepsește.– atunci când este aplicată violența, și art. 258 – orice judecător, administrator sau membru într-un organism administrativ, care sub orice pretext, chiar sub pretextul lipsei de prevederi legale sau a neclarității legii, refuză să facă dreptatea cuvenită părților, este pedepsit cu amendă de la două sute (euro) la cinci sute (euro) şi poate fi condamnat la interdicția drepturilor de a ocupa funcții, posturi sau oficii publice.

Codul penal al *Austriei* [11], în § 312 a din Titlul XXII Încălcarea obligațiunilor de serviciu, corupția și fapte penale conexe incriminează fapta persoanei care în calitate de agent public, în sensul § 74 alin. (1) pct. 4a) lit. b) sau c), 352 la instigarea acestuia sau cu aprobarea expresă sau tacită a unui astfel de agent public, cauzează unei alte persoane mari dureri fizice sau psihice, suferințe, „în special cu scopul de a obține de la aceasta sau de la un terț o declarație sau o recunoaștere" [11].

Abordarea experienței legiuitorului din *Germania* este de asemenea extrem de utilă, prin aceasta descoperindu-se unele similitudini dintre legislația germană și cea a altor state. De exemplu, doctrinele dreptului penal german și cele ruse sunt unite prin legături istorice de lungă durată, iar legea penală germană, la fel ca cea rusă, aparține sistemului de drept continental. Evident, formularea normei penale ce prezintă interes pentru noi în Codul penal actual al Germaniei s-a schimbat semnificativ în comparație cu norma Codului penal din 1871. Componența respectivă

este stipulată în Codul penal german [12] la § 343 din secțiunea XXX Infracțiuni săvârșite în exercitarea unei funcții publice și incriminează fapta de constrângere ca fiind „...obținerea unor declarații cu forța: persoana care, în calitate de funcționar public chemat să participe la o procedură penală, o procedură privind dispunerea unei măsuri de reținere, o procedură de aplicare a unei amenzi sau o procedură disciplinară sau o instanță disciplinară, sau o instanță disciplinară profesională, abuzează fizic o altă persoană, exercită forța în alt mod asupra acesteia, o amenință cu forța sau o torturează psihic în scopul de a o constrânge să facă declarații în cadrul procedurii sau să explice ori să omită toate acestea, se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 10 ani, iar în cazurile mai puțin grave – de la 6 luni la 5 ani" [12].

Regula privind obţinerea unei declaraţii prin forţă (§ 343 Cod penal al Germaniei), la fel ca regula analogă din Codul penal francez, protejează o gamă destul de largă de raporturi: interesele persoanei în procesul penal; proceduri pentru cauze de detenție administrativă; proceduri compensatorii pentru daune materiale; proceduri în procesul de impunere a unor măsuri disciplinare. Latura obiectivă a infracţiunii constă în aplicarea forţei fizice, folosirea forței în orice alt mod, precum și amenințările la aplicarea forței pentru a impune o persoană să depună mărturie sau să declare ceva ori să o forțeze să nu o facă. Această concepție a laturii obiective exclude posibilitatea constrângerii de a depune mărturie prin șantaj (precum și alte tipuri de amenințări) a victimelor și considerăm că este o lacună.

În Codul penal *spaniol* [13], norma penală care protejează interesele persoanelor implicate în procesele penale este înglobată în titlul III, capitolul Tortură și alte infracțiuni împotriva integrității mintale. Aceasta prevede pedeapsa pentru săvârșirea acțiunilor de tortură de către o persoană cu funcţie de răspundere, cu abuz în serviciu, pentru a obține o mărturisire sau informații despre o persoană sau pentru a-l pedepsi pentru o faptă pe care a comis-o sau este suspectat că a comis-o, punând persoana în astfel de condiții și folosind astfel de metode care provoacă suferință fizică sau psihică, sau pierderea parțială a cunoștinței, recunoașterea ori pierderea capacității de a lua decizii sau, în orice fel, amenință integritatea mentală a acestuia (art. 174). Motivele pentru care legislația spaniolă include tortura ca infracțiune împotriva integrității psihice nu sunt pe deplin clare. Analizând dispoziția normei, vom menționa că ea se bazează pe conceptul de tortură cuprins în art. 1 din Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante [1], adoptată la New York la 10 decembrie 1984, fapt ce confirmă încă o dată comunitatea principiilor și a tendințelor care stau la baza reformei dreptului european. Pentru săvârșirea acestei infracțiuni, persoana respectivă este pedepsită cu închisoare pentru un termen de la 2 până la 6 ani, dacă atentatul a fost grav, sau cu închisoare pentru un termen de la 1 la 3 ani, dacă nu a fost grav. În plus la pedeapsa specificată, se instituie o interdicție completă a drepturilor pentru o perioadă de la 1 la 6 ani [1].

Codul penal al *Ungariei* [14], în capitolul XXVIII la art. 303„ Obținerea informațiilor prin forță" prevede că: „alin. (1) fapta funcționarului public care încearcă să oblige o persoană, prin forță sau prin amenințare cu forța, sau prin alte mijloace similare, să comunice informații ori să facă o declarație, sau să ascundă informații, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani; alin. (2) pedeapsa constă în închisoare de la 2 la 8 ani, dacă infracțiunea definită la în alin. (1) este săvârșită în asociere; alin. (3) fapta persoanei implicate în pregătiri pentru interogarea unei persoane în vederea obținerii de informații prin forță constituie delict cu închisoare de până la 2 ani; alin. (4) pedeapsa poate fi redusă fără limitare în cazul în care făptuitorul dezvăluie autorităților, înainte de depunerea rechizitorului, împrejurările în care a fost săvârșită infracțiunea prevăzută la alin. (2)" [14].

Actualul Cod penal al *Italiei* [15] incriminează constrângerea de a face declarații nu doar în procesul civil, ci și în cel penal. În perioada sec. XIX, legea penală interpreta fapta de constrângere ca o abatere sau o contravenţie disciplinară, actualmente însă ea este prevăzută în titlul III Despre delictele împotriva administrării justiției, art. 377 Împiedicarea actului de justiție, având următoarea formulare: "Cel care oferă sau promite bani sau alte foloase persoanei chemate să dea declaraţii în faţa instanţei sau în faţa Curţii Penale Internaţionale, sau persoanei solicitate să facă declaraţii de către apărător în cursul activităţii de investigaţie, sau persoanei chemate să desfăşoare activitatea de expert, consultant tehnic ori interpret, pentru a o convinge să comită infracţiunile prevăzute la art. 371-bis (Informaţii false în faţa procurorului sau a procurorului de la Curtea Penală Internaţională), 371-ter (Declaraţii false făcute apărătorului), 372 (Mărturia mincinoasă) şi 373 (Expertiza falsă sau interpretarea falsă), este supus, atunci când oferta sau promisiunea nu este acceptată, la pedepsele prevăzute de articolele respective, reduse între jumătate şi două treimi. Aceeaşi dispoziţie se aplică atunci când oferta sau promisiunea este acceptată, dar falsul nu este comis; Cel care foloseşte violenţa sau ameninţarea în scopurile indicate la primul alineat este supus, atunci când scopul nu a fost atins, la pedepsele stabilite cu privire la infracţiunile de la primul alineat, micşorate nu mai mult de o treime" [15].

Legea penală a *Federației Ruse* [16] prevede infracțiunea de constrângere de a face declarații la art. 302, intitulat „...Constrângerea de a face declarații, din capitolul XXI Infracțiuni contra justiției. Astfel, actuala normă penală rusă prevede „constrângerea de a face declarații ca fiind constrângerea unui bănuit, învinuit, victimă, martor pentru a depune declarații sau a unui expert, specialist pentru a face concluzia sau declarații prin utilizarea amenințărilor, șantajului sau a altor acțiuni ilegale ale investigatorului sau ale persoanei care efectuează urmărirea penală, precum și a altei persoane cu cunoștința sau acordul tacit al ofițerului de urmărire penală sau al persoanei care efectuează urmărirea penală." Circumstanța agravată este prevăzută în alin. (2) al art. 302 CP al Federației Ruse și reglementează acțiunile enumerate în alin. (1) al aceluiași articol, însoțite de tortură, violență sau tratament inuman. Pentru aceste acțiuni este stabilită pedeapsa cu închisoare pentru un termen de la 2 la 8 ani. Observăm că norma noastră

națională din redacția vechiului cod, ce încrimina constrângerea de a face declarații, se asemăna foarte mult ca și conținut cu norma penală rusă. Analizând prevederile art. 302 CP al Federației Ruse, relevăm că și în reglementarea legii ruse subiectul infracțiunii este unul special. În primul rând, acesta poate fi investigatorul, ofițerul de urmărire penală sau persoana care efectuează urmărirea penală; în al doilea rând – orice persoană care exercită constrângere cu cunoștința sau acordul tacit al investigatorului, ofițerului de urmărire penală sau a persoanei care efectuează urmărirea penală. Se poate deduce că norma penală națională a pătruns în legea noastră prin filiera rusă [16].

Codul penal din *Republica Tadjikistan* [17] incimineză infracțiunea analizată la art. 354 Cod penal „Constrîngerea de a face declarații de către persoana care efectuează ancheta preliminară sau persoanele care înfăptuiesc justiția" și încriminează acțiunile de constrângere de a face declarații ale ofițerului de urmărire penală, ale investigatorului sau ale instanței de judecată la alin. (1): „Constrângerea bănuitului, învinuitului, victimei sau martorului pentru a face declarații sau a expertului pentru a da o concluzie prin amenințare, șantaj sau alte acțiuni ilegale din partea ofițerului de anchetă, a investigatorului sau a instanței de judecată – se pedepsește cu închisoare pe un termen de la 2 la 5 ani cu privarea de dreptul a ocupa anumite funcții sau de a desfășura o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani" [17].

În Codul penal al *Turkmenistanului* [18], infracțiunea de constrângere de a face declarații este încriminată într-o variantă-tip și una agravantă. Infracțiunea analizată este prevăzută în art. 197 Constrângerea de a face declarații la alin. (1), după cum urmează: „Constrângerea bănuitului, învinuitului, victimei, martorului pentru a face declarații sau expertului pentru a face o concluzie, prin amenințări, șantaj sau alte acțiuni ilegale, de către persoana care execută acțiunile de investigaţie sau persoana care efectuează ancheta – se pedepsește cu închisoare pe un termen de până la 3 ani. Alin. (2) prevede că, „aceleași acțiuni, însoțite de aplicarea violenței sau intimidare, se pedepsesc cu închisoare pentru un termen de la 3 la 8 ani" [18].

O abordare aproape identică există în legea penală a *Republicii Kârgâzstan* [19], care la art. 325 cu titlul „Constrângerea de a face declarații incriminează infracțiunea analizată. Deosebirea o face doar alin. (3) din articolul respectiv, în care în calitate de circumstanță agravantă apar acțiunile prevăzute la alin. (1) și (2) care au cauzat urmări grave și pedeapsa constituie închisoare de la 3 la 8 ani" [19].

Analizând Codul penal al *Republicii Belarus* [20], stabilim că acesta incriminează infracțiunea analizată la art. 394, intitulat Constrângerea de a face declarații, într-o variantă-tip și două variante agravate. Astfel, alin. (1) din art. 394 al CP belarus prevede: „Constrângerea bănuitului, învinuitului, victimei, martorului să facă declarație, sau a expertului de a face concluzia, folosind amenințări, șantaj sau săvârșirea altor acțiuni ilegale de către persoana care efectuează ancheta, investigația preliminară, sau înfăptuiește justiția, se pedepsește cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate ori cu închisoare de până la 3 ani, sau cu închisoare pentru același termen cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, sau fără privare." „Alin. (2) stipulează că aceeași acțiune, însoțită de aplicarea violenței sau intimidare, se pedepsește cu închisoare pentru un termen de la 2 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, sau fără privare. Alin. (3) stabilește că acțiunea prevăzută în prima parte a acestui articol, însoțită de tortură, se pedepsește cu închisoare pentru un termen de la 3 până la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, sau fără privare" [20].

Legislația penală a Republicii Belarus, în comparație cu cea a Republicii Moldova, prevede răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații și cu circumstanțe agravate. Ca mod de săvârșire a infracțiunii în cauză este prevăzut expres șantajul. [20] Dacă legislația penală a Moldovei prevede expres că acele acțiuni ilegale care alcătuiesc latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații trebuie să nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant, Codul penal belarus prevede această regulă ca o circumstanță agravantă (alin. (3) art. 394 CP Belarus). În acest caz, acțiunile de tortură sunt săvârșite anume cu scopul de a obține declarații, concluzii. Cât privește pedeapsa pentru săvârșirea constrângerii de a face declarații, în R. Moldova este prevăzută și amenda ca pedeapsă, ceea ce nu întâlnim în CP belarus, pedeapsa sub formă de închisoare în RM este prevăzută de la 2 la 6 ani, iar în Belarus – minim-3 ani și maxim 10 ani. O altă deosebire constă în faptul că CP al RM prevede expres că pedeapsa sub formă de închisoare sau de amendă aplicată pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații este obligatoriu însoțită cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 5 ani, ceea ce nu există în reglementarea Republicii Belarus, în care pedeapsa cu închisoare pentru constrângerea de a face declarații poate și să nu fie însoțită de privarea de anumite drepturi.

Concluzii. Concluzionând cele analizate, putem afirma că Republica Moldova, de rând cu alte state europene, dar și cu cele din CSI, reglementează răspunderea penală pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații exclusiv în Codul penal, în cap. XIV „Infracțiuni contra justiției" la art. 309 Constrângerea de a face declarații. Niciun fel de alte legi nu prevăd sub nicio formă în țara noastră răspunderea pentru această faptă. Analiza comparativă întreprinsă demonstrează clar similaritatea reglementărilor noastre naționale cu prevederile codurilor penale ale țărilor din Comunitatea Statelor Independente, fapt ce se explică prin filiera comună – cea rusă – de proveniență a normei respective în legile penale ale acestor state. Formularea normei despre răspunderea penală pentru constrângerea de a face declaraţii în codurile penale ale altor state sugerează oportunitatea completării normei noastre penale cu unele noi modalități normative de săvârșire a faptei și necesitatea reevaluării cercului de persoane care pot figura în calitate de subiecţi ai infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM.

În final menționăm că procesul racordării sistemului nostru de drept la principiile de bază ale dreptului penal al statelor UE, perfecţionarea continuă a legislaţiei în domeniul protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului indiscutabil exercită un impact pozitiv și asupra legislației penale naţionale. Aceasta reprezintă un sistem deschis și se va modifica în continuare în conformitate cu tendințele europene.

Referințe bibliografice:

1. Convenţia împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 112 din 10.10.1990.
2. Carta Natiunilor Unite din 26 iunie 1945, emitent: Organizatia Natiunilor Unite. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 114 din 26.06.1945.
3. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.
4. Codul penal al Republicii Moldova, Nr.985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr.72-74 din 14.04.2009.
5. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
6. Codul penal al României. Legea nr. 286/2009. Ministerul Justiției. Ed. Oficială. București, 2014. În: Monitorul Oficial R.A., 2014. ISBN: 978-973-567-866-1.
7. Codului penal al Franței. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LE GITEXT000006070719/2022-09-01 (vizitat 14.09.2025).
8. Codul penal al Poloniei. Disponibil: https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/uncac/LegalLibrary/Poland/Laws/Criminal%20Code%20(Poland).pdf
9. Codul penal al Regatului Suediei. Disponibil: https://www.government.se/government-policy/judicial-system/the-swedish-criminal-code/ (vizitat 24.09.2025).
10. Codul penal al Belgiei. Disponibil: https://www.wipo.int/wipolex/legislasion/details/11657. (vizitat 14.09.2025).
11. Codul penal al Austriei. Disponibil: https://faolex.fao.org/docs/pdf/aut227772.pdf (vizitat 22.09.2025).
12. Codul penal al Germaniei. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/(vizitat 24.09.2025).
13. Codul penal al Spaniei. Disponibil: https://documents.law.yale.edu/sites/default/files/criminal_code_spain.pdf (vizitat 15.09.2025).
14. Codul penal al Ungariei. Disponibil: https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/2012/en/78046(vizitat 24.09.2025).
15. Codul penal al Italiei. Disponibil: https://legislationline.org/taxonomy/term/23690 (vizitat 14.09.2025).
16. Уголовный кодекс Российской Федерации. Disponibil: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/(vizitat 14.09.2025).
17. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397325 (vizitat 19.09.2025).
18. Уголовный кодекс Туркменистана. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31295286 (vizitat 14.09.2025).
19. Уголовный кодекс Кыргызской Республики. Disponibil: https://mvd.gov.kg/rus/ministry/normative-bases/22. (vizitat 18.09.2025).
20. Уголовный кодекс Республики Беларусь. Disponibil: https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275(vizitat 14.09.2025).
21. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 252 din 08.11.2012. In: Monitorul Oficial, nr. 263-269 din 21.12.2012, art. 855
22. BRÎNZA, S.; V. STATI. *Drept Penal Partea Specială. Vol. II.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 754 p. ISBN 978-9975-53-034-7.
23. CUȘNIR, V.; V. BERLIBA: Al., ZOSIM, et. al. *Studiu selectiv în materie de drept penal.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 235 p. ISBN 9975-935-37-0.
24. JENUNCHI, E. *Infracțiunea de constrângere de a face declarații în abordarea savanților din Republica Moldova.* În: Revista Națională de Drept, Nr. 7-9 (237-239)/ 2020, pp.93-101. CZU 343.435:001(478).
25. JENUNCHI, E. *Delimitarea infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunea de tortură, tratament inuman sau degradant*. În: „Teoria și practica administrării publice”, conferință științifico-practică internațională, AAP, Chișinău, 2018, pp. 365-364. ISBN: 978-9975-3019- 7-8.